

САМУР

№ 5 (137) 2002-йисан 23-МАЙ

1992-йисан январдилай акъатзава

Мас 1000 манат

ЦИЙИВИПЕР

КРАР ВИЛИК ФИДА

Алай йисан 18-20-майдиз Азербайжан Республика - дин президент Гейдар Алиев Иран Республикада хъана. Къве уьлкведин президентрин арада текдиз гуьруьш кьиле фейидалай гуьгуьниз абуру Азербайжан ва Иран патал гереклу тир са бязи месэлайрин гьакьиндай веревирдер авуна. Азербайжан Республикадин президент Гейдар Алиева вич Ирандиз атунын макъсад къве уьлкведин арада дуствилин алакъяр мадни мягкемарун, санал кваллахун вилик тухун тирди малумарна.

Дагълух Къарабагъдикай ихтилат кьиле феи вахтунда Ирандин президент Хатемиди икI лагъана: "Чна Эрменистанди Азербайжандиз къарши авунвай чапхунчивал пислемешнава ва дуьньядин талукъ тешкилатризни и гьакьиндай малумат ганва. Чна фикирзавайвал, и къал ислягъвилдин рекъелди гьял авуна кIанзава"

Президентри гьакIни Каспи гуьлуьн статусдиз талукъ ихтилатар кьиле тухвана. Абурун фикирдалди, гуьлуьн статус тайинарун патал къве уьлкведин экспертри и рекъяй кваллах давам хъувун важиблу я.

Кьил акъуддай ксари лугъузвайвал, къве уьлкведин президентрин гуьруьш гзаф хийирлуди хъана ва идалай гуьгуьниз Азербайжандинни Ирандин арада алакъяр ва санал кваллахунин рекъяй крар мадни вилик фида.

КАТОЛИКРИН КЪИЛ АЗЕРБАЙЖАНДИЗ КЪВЕДА

И мукъвара Азербайжандинни Ватикандин арада дипломатиядин алакъяр арадал атунын 10 йис тамам хъана. Гъа и кар фагъумна Азербайжан Республикадин президент Гейдар Алиева Ватикандин чIехидаз чи уьлкведиз атун теклифнава.

Ватикандин чIехиди, дуьньядин католикрин кьил, Романдин папа II Иоанн Павел чи республикадиз алай йи - сан 22-майдиз атана кIанзава. Бакуда хъайи йикъара ам шегидрин хиябандиз фида, чара-чара динрин ижмайрин чIехибурухъ галаз, гьакIни са груп къурабайрихъ галаз гуьруьшмиш жеда. Пападихъ галаз санал Азербайжандиз 100-далай гзаф журналистни къведа.

И ЧИЛ ХАЙИ ДИГЕ Я

Шикилар ягъайди Н. Гъажиев я.

ЧАКАЙ КХЪЕНАЙ

КЪЕНИ КЪИЛИХАР АВАЙБУР

Лезгийрин чIехи пай чпин къилихралди, мердивилелди ва рикIин ачухвилелди, гьакIни акунралди маса халкъарилай тафаватлу я. Абурун хуьрер Къафкъазда девлетлувилелди тафаватлу жезва. Бязи хуьрер иллаки машгъур я. Имни себебсуз туш. Лезгийри чилиз гзаф зегъмет серфда ва адакай хъсандиз менфат къачуда. Лежберри хъиз малдаррини чпин пешедал рикI алаз кваллахда. Гъавилай лезги хуьрера нехиррин, суьруьйрин ва рамагрин къадар Къафкъаздин маса вилаятрин хуьрерив гекъигайла генани гзаф я...

Вичин адетар, ацукъун-къарагъун хуьзвай зегъметчи лезги гъасятда рикIиз хуш жеда. Ада мугъмандиз лугъуз тежедай къван гуьрметар ийида. Мугъман лезги патал виридалайни азиз инсан я. Гъавилай лезгиди мугъмандиз вичин саллан няметрикай пай, рамагдай балкIан гуда. Ада хванахвадихъ галаз кIевелай дуствал ийида ва и дуствални вичин азадвал хъиз гъамиша вине къада.

И. И. ПАНТЮХОВ

ЦЕЛХЕМАР

Гъар юкъуз са хабар агакъзава чал. Мад са лезгиди докторвилдин диссертация хвена. Мад са лезги академик хъана. Лезги генералрин жергедик мадни са кас акатна. Мад са лезгиди Туьменда бахчар гуьнгъуна хутуна. Германияда лезги коммерсантди къуьзубур патал ял ягъидай зона туькIурнава. Гила Лондондани кар алакъдай, вижевай лезги коммерсантар авайди малум жезва. Австралияда, Америкадин Садхъанвай Штатра карханаяр кардик кутунва са бязи лезгийри. Виринра целхемар хъиз чеб алай чка чирзава абуру. Гъамиша виринрай хъсан суракъар къведа лезгийрин. Маса гьукуматра чIехи къуллугърал алай ксарни ава чяхъ. Гъа икI югъ-йикъандивай артух жезва целхемриз ухшар чи къегъалрин къадар. Аваз хъурай абуру. Мадни гурлудиз курай абурун эквер.

Гъа ихътин хабарри шадарда чи рикIер. Амма са жуьредин, лугъуз тежедай хътин гъиссерни бахшди чаз и хабарри. Лезги хуьрер, лезги убаяр туна фенвай, чеб виринриз

сейли хъанвай ксарикай фагъумда чна. Пата-къерехда, виринра хъсан крарихъ гелкъведа абуру, клубанвилехъни аваданвилерихъ ялзава датIана. Бес хайи хуьрерикай, хайи ватандикай вуч фикирзава абуру?

Лезги хуьрйяй мад са хабар агакънава чал. Иеси авачирвилай хуьруьн бахча чуькIурна, керпичар тарашна. Маса хабардини рикI тарзава. Мектебдин дарамат чкIизвай гьалда ава. ИкI фейитIа, къвед-пуд йисалай аялар мектеб авачиз амукъда. Пуд лагъай хабардини рикIик къалабулук кутазва. ВацIу ара датIана хуьруьз басрух гузва, ферли муьгъни авач, инсанар гьил атIай хъиз ама. Гъа ихътин ксарикай фагъум авурла пата-къерехда яшамиш жезвай, хайи диге рикIелай ракъурнавай, чпихъ алакъунар ва пулунин такъатар аватIани, лезги чилерал са гъвечIи рехъ къванни гуьнгъуна хутазвачир инсанриз лугъуз кIанда: Вирин халкъари чпин квалер-къар,

хуьрер-убаяр аваданламишзава, чпин чилерин клубанвилехъ гелкъвезва. Бес куьне вуч фикирзава? Чна мус чи хайи диге патал къайгъударвал ийида? Чи хуьрера дуланажагъ, меденият, ацукъун-къарагъун мадни вилик тухун, кесибвал арадай акъудун патал цийи карханаяр кардик кутуникай, агъалийриз куьмек гудай рекъерикай, хайи хуьрер мадни клубан авуникай фикирна кIанзава, ватангъглияр!

"САМУР"

Акьулни бахт стхаяр я.

Лезги халкъдин мисал

ОТ КЛАПРОТА ДО ШУЛЬЦЕ

Исследованием лезгинского языка занимались десятки ученых мира. А сначала XIX века ряд немецких ученых начали проявлять большой интерес к этому языку. Интересно тот факт, что впервые одним из научно изучаемых языков Кавказа немцами стали именно лезгинский.

Немецкий ученый Дж. Клапрот во время путешествия в Грузию интересовался языком местного народа и заметил некоторые лезгинские слова, вошедшие в лексику грузин, он старался дать этому научное объяснение. Его книга "Путешествие на Кавказ и в Грузию", где приводятся отдельные лезгинские слова, была издана в Берлине в 1814 году.

Немецкий ученый и писатель Фридрих Боденштедт в 1855 году издал в Берлине книгу "Народы Кавказа и их освободительные войны против русских". Особое место в книге исследователь отводит шейху Магомеду Ярагви, которого он называет Мулла Мухаммедом, - идеологом газавата на Кавказе.

В 1884 году немецкий ученый Г. Роскошны в книге "Азиатская Россия" дает этнографические зарисовки Южного Дагестана, здесь он также рассказывает о лезгинах, о лезгинском языке.

В 70 годах на Кавказе побывал немецкий путешественник и ученый А. Беккер, опубликовавший серию статей о путешествии по Южному Дагестану. Интересны его заметки о лезгинах и лезгинском языке, а также о "Цуькверин сувар" (праздник цветов) проходившем недалеко от Ахтов на альпийских лугах, высоко в горах, в окрестностях селения Джаба (по лезгински "Чепер"), точнее у подножья снежных вершин Шалбуз-дага.

А в 1873 году А. Шифнер в Берлине издал уникальную научную работу "Подробное сообщение об исследовании кюринского языка бароном П. Усларом". На немецком языке излагалось первое, предварительное, литографированное издание

работы П. К. Услара. Также прилагался и лезгинско-немецкий словарь.

Немецкий ученый Р. Эккерт после длительного путешествия по Дагестану в 1887 году издал в Лейпциге книгу "Дагестан и его народы", XII глава которой посвящена поездке в Южный Дагестан, Ахты и Самурскую долину. "Продолжительные поездки по Самуру вверх и его северные и южные области, - писал ученый, - дали довольно полную картину о стране и ее жителях, которые производят впечатление мирных, оседлых, занимающихся земледелием людей, населенные пункты которых по характеру постройки и расположению не похожи на стратегические укрепления".

НЕМЕЦКИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛИ ЛЕЗГИНСКОГО ЯЗЫКА

Рассказывая об этногенезе лезгин, Р. Эккерт писал: "Хотя по языку кюринцы образуют в целом единую группу, можно все же выделить три диалекта, из которых самым распространенным является тот, который преобладает на среднем Самуре... Ни один соседний с ними народ гор не называет их кюринцами. Сами себя называют "лезги", "лезгиар", а свой язык "лезги члал". У Эккерта сложилось впечатление, что жители Самурской долины выделяются трудолюбием, ковры у них богаче, одежда и питание лучше, чем во внутреннем Дагестане.

Далее Р. Эккерт выпускает книгу под названием "Языки Кавказского происхождения" (Берлин, 1895.), автор уделяет большое внимание лезгинскому языку.

Авторитетными являются исследования А. Дирра касающиеся лезгин, их традиций и обычаев.

"Почти в каждом ауле, каждой сельской обшине есть адаты, - писал он в статье "Об обычном праве кавказских горцев", - которые отличаются от адатов соседей, но лишь по второстепенным вопросам, например, размер штрафа, число свидетелей или присяжных и т.п. Обычное право везде определяет следующее: убийство может быть оплачено мостью или примирением на определенных условиях; взлом или кража, если преступник захвачен на месте преступления, могут быть тут же улажены без наказания; в то же время нарушение супружеской верности женой или распутство самых близких родственников по женской линии карается смертью. Ранения лечатся за

дан очерк грамматики лезгинского языка.

Немецкий ученый Карл Ган в 1902 году совершил ряд путешествий по маршруту: Нуха - река Кабах-чай (приток Ахты-чая) - аул Боря - Хнов - Ахты - Мискинджи - Куруш - гора Шахдаг - гора Базар-дюю и описал эту поездку в своей книге, изданной в Лейпциге, в которой четвертая глава посвящена природным богатствам, населению, экономике Южного Дагестана. Этот загадочный край и дальше притягивает его. Он особенно интересуется топонимикой лезгин и объектом его научных исследований становятся географические названия. Этой теме была посвящена его книга "Первый опыт объяснения кавказских географических названий. Сборник материалов по описанию местностей и племен Кавказа", который был издан в Тифлисе в 1909 году.

Исследования дагестанских языков, в том числе и лезгинского, продолжается и ныне. Зав. кафедрой Мюнхенского Университета Вольфганг Шульце активно занимается кавказскими языками. Его докторская диссертация называлась "Сравнительная фонетика лезгинского языка". В данное время немецкий ученый Мартин Хаспельмат является одним из известных дагестановедов. Его труды по грамматике лезгинского языка можно найти в известных библиотеках мира. Недавно он выпустил книгу по цахурскому языку. А Бернард Комри возглавляет Институт Антропологии в Лейпциге, ведет активную программу по изучению дагестанских языков.

Мы рассказали лишь о немногих немецких ученых, занимающихся лезгинским языком. Мы и далее будем знакомить читателей с исследованиями в области лезгинского языка.

Седагет КЕРИМОВА

НОВОСТИ НА ВСЕ ГОЛОСА

ВЕЛИКОЛЕПНАЯ ДЕВЯТКА

Это действительно можно назвать чудом: у испанки Анны Гарсии родилось сразу... девять детей! Шесть мальчиков и три девочки. Они были взяты под пристальное наблюдение врачей. К счастью, здоровье малышек не вызывает опасений у докторов. Как мальчики, так и девочки развиваются нормально, пожалуй, только хлопот своим родителям добавляют в 9 раз больше.

Роды произошли за два месяца до положенного срока. Врачи решились на кесарево сечение, поскольку существовала угроза жизни младенцев. Средний вес каждого новорожденного не превышал одного килограмма. После родов Анна провела в гос-

питале 5 дней реабилитации. Она смеется: "Это был последний раз, когда я отдыхала".

На долю супругов выпало большое испытание, поскольку уход за девятью младенцами требует немало времени и сил, и родителям с этим не справиться. Но вниманием уникальную семью окружили не только медики, но и власти.

"В первые месяцы мы истратили целое состояние на памперсы, питание и всякие мелочи, необходимые детям, - делится Анна. - Муж по-прежнему работает, чтобы обеспечивать нас, а я уже не имею такой возможности. Наши родственники помогают, но ведь у них своя жизнь. Посobie государства пришлось как нельзя кстати".

И все же 28-летняя мать рада: "Мы с мужем давно хотели ребенка, и вот Бог послал нам от полного сердца. Это просто здорово".

МОЛОДОСТЬ В ВИНЕ?

Среди открытий последних лет наиболее перспективным ученые считают применение винотерапии: лечение экстрактами из виноградных косточек и кожуры. В прошлом году в провинции Бордо появился первый в мире центр винотерапии. Место выбрано не случайно. Врачам давно известен так называемый французский парадокс. Он заключается в том, что уровень сердечных и онкологических заболеваний в Южной Франции в несколько раз ниже, чем в Соединенных Штатах, Великобритании и других странах Европы. Предполагалось, что причина - в красном вине, которое употреблялось там в больших количествах. И только в 1993 году из винограда впервые удалось получить активные вещества - полифенолы.

В начале 2000 года в Великобритании появились и первые таблетки на основе полифенолов - капсулы ОРС. С легкой руки дерматологов Англии эти капсулы были названы таблетками машины време-

ЖЕНЩИНА ЛЮБИТ... НОСОМ

К любопытным выводам пришли ученые из Нью-Йоркского университета, пытаясь выяснить, как же женщина выбирает себе партнера. В результате исследований выяснилось, что знаменитая фраза "Мужчина любит глазами, а женщина - ушами" не имеет под собой никаких оснований. По крайней мере, в отношении женщин. Дело в том, что при оценке мужчины женщины гораздо больше внимания обращают на его запах, а не на то, что и как он говорит, и уж конечно не на внешний вид.

Впрочем, что касается мужчин, то им-то, как правило, до запаха нет никакого дела. Их действительно интересует только внешность. Воистину, мужчина любит глазами, а женщина - носом.

ПРОЗРАЧНЫЕ ЛЮДИ

Скоро рентгеновские аппараты станут экспонатами музеев - ученые нашли способ делать человеческое тело прозрачным, как стекло!

Американский еженедельник "Сан" сообщает, что врачи смогут рассматривать человеческий организм и определять опасные для жизни недуги, включая раковые опухоли, не подвергая его вредным облучениям. Это утверждение основано на результатах опытов, проведенных на мышах инженерами-биохимиками из Техасского университета. Грызунам вводили под кожу особое вещество, и в течение 20 минут эти участки были совершенно прозрачными.

Научившись таким образом смотреть внутрь тела человека, врачи смогут к тому же значительно эффективнее и точнее проводить ладакие операции, не травмируя здоровые ткани и кровеносные сосуды.

Xəbərlər

XƏTTABIN QİSASINI ALIRLAR

Rusiyanın bəzi mətbuat orqanlarının yazdığına görə, son vaxtlar Dağıstanın Kaspıysk şəhərində baş vermiş dəşətli partlayışın təşkilatçıları Şimali Qafqazdakı terrorçu qrupların yeni ərəb rəhbərləridir. Xəttabın ölümündən sonra Yaxın Şərqdən Çeçenistana külli miqdarda pulla birlikdə yeni ərəb yaraqlıları da yola salınıb. Onlara Rusiyanın cənubunda İsraildəki kimi terror aktları törətmək tapşırılıb.

NÜMUNƏ GÖSTƏRƏ BİLMƏDİLƏR

İdarə olunan raketlə C.Dudayev məlüm etmiş Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidməti əməkdaşlarının təcürü bəşində istifadə etməyi qərara almış ABŞ-ın Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin agentləri çıxılmaz vəziyyətə düşmüşlər. Vaxtilə Əfqanıstanda sovet əsgərlərinə qarşı döyüşərkən ABŞ-dan silah və digər yardım almış, indi İslam Partiyasının rəhbəri kimi Amerikanın özü üçün təhlükəyə çevrilmiş hıkmətəyari lava telefonu ilə danışırkən məlüm etmək istəyən amerikalıların tərifi texnikası özünü doğrultmamışdır. Hıkmətəyari məlüm etmək üçün nəzərdə tutulan raket ABŞ-ın Əfqanıstandakı xüsusi təyinatlı bölməsinin bazasının yaxınlığına düşmüşdür.

GÖZƏLLİYƏ GENİŞ MEYDAN

Belorusiya prezidenti Aleksandr Lukaşenko gözəllərə geniş meydan verməyi, "Belorusiya gözəli - 2002" müsabiqəsində iştirak etməyi qərara alıb. Onun qərarı ilə ölkədə Dövlət Milli Gözəllik Məktəbi yaradıldıqdan sonra belorusiyalı Yelena Şerbak "Avropanın vitse gözəli" adına layiq görülmüşdür. Prezidentin fikrincə belorusiyalı qızlar "Avropa gözəli" adı uğrunda mübarizə aparmalıdır. Amma gözəllik müsabiqələri alt geyimlərində deyil, milli paltarlarda keçirilməlidir.

ELEKTRON PAPAQ

Avstraliyalılar yaradıcılığa stimül yaradan elektron papaq kəşf etmişlər. O, istedadı aşkar etməyə imkan verir. Elektron papağı geyənlər 15 dəqiqədən sonra onun təsirini liss etmişlər. Onlar özlərində rəsm çəkmək qabiliyyəti duyaraq, gözəl şəkillər çəkməmişlər.

Mütəxəssislərin şərlinə görə maqnit dalğaları beynin yaradıcılığa mane olan lissələrinin fəaliyyətini qarşısını alır və nəticədə insanın yaradıcılıq qabiliyyəti artır.

ƏTƏ QARŞI NİFRƏT

Britaniyanın vegetarian cəmiyyəti məktəbliləri ət və süd məsullarından imtina etməyə çağıran geniş kampaniyaya başlamışdır. Vegetarianlar uşaqları başa salırlar ki, ət xörəkləri yedizdirməklə valideynləri onları təcüricən ölümə sürükləyirlər. Ət papirosdan da təhlükəlidir. Cəmiyyətin üzvlərinin fikrincə xəstəliklərin 95 faizini əmələ gətirən inək südüdür. Artıq məktəblərdə leyvandarlıq məsullarına qarşı nifrət oyadan vərəqələr yayılır.

Belə təbliğata qarşı çıxan Oksford alimləri öz tədqiqatlarının nəticələri ni mətbuatda dərc etdirərək bildirmişlər ki, vegetarianlıq insana sağlamlıqdan ötrü leç bir üstünlük vermir, əksinə, vegetarianlar ət yeyənlərdən az yaşayırlar.

MUSİQİ ALAĞI MƏHV EDİR

Macarıstan paytaxtının ətrafında yaşayan Yene Çereş müntəzəm olaraq, öz bağında İmre Kalmanın və Ferents Listin musiqisini səsləndirir. Bağbanın dediyinə görə nikbin melodiyaqlar güllərin açmasına və uzun müddət təravətli qalmasına kömək edir. İndi Çereş qəmgin və faciəli musiqinin köməyi ilə bağdakı alaqlar otlarını məlüm etməyi qərara alıb. Təcürü bənin səməyə verməsi seçilən musiqidən çox asılıdır.

Otuzdan çox ləzgi generalı və admiralı sırasında özünəməxsus yer tutan Mələmməd hənifə Şeydayevin adı lərb tarixinə yenilməz qəlrəman kimi düşüb. Məşhur sərkərdələrdən general-polkovnik M.X.Kalaşnik onu "yalnız qələbə çalan komandır", general İ.Q.Korolyov "artilleriyaya yenilik gətirmiş ən yaxşı lərb mütəxəssislərdən biri" adlandırıb. 1944-cü ilin aprelin 28-də Sİ-TA-nın verdiyi məlumatlarda və ölkə mətbuatında dərc olunmuş materiallarda Mələmməd hənifə Şeydayev "Sovet İttifaqının ən yaxşı zabitlərindən və artilleriyaçılarından biri" kimi təqdim olunub.

Ləzgilər arasında Sovet dövlətinin ilk lərb maliyyə komissarı Mələmməd

hüseynovdan sonra ikinci olaraq, ordu generalı kimi yüksək lərb rütbəyə layiq görülmüş Ramazan Cəfərov onu özünün müəllimi adlandırır. Mələmməd hənifənin yetirmələri olan 12 general, 20 tarix elmləri doktoru, 54 tarix elmləri namizədi də general Şeydayevi özünün müəllisi sayır.

Cənubi Dağıstanın Süleyman Stalski rayonunun Sumur kəndində boyabaşa çatmış, Böyük Vətən müharibəsi illərində 18 ordenə və 22 medala layiq görülmüş, qalib kimi Reyxstaqın divarında imzasını qoymuş Mələmməd hənifə Şeydayev Sovet İttifaqı Qəlrəmanı adına təqdim edilsə də, lərbin ad ona nəşib olmadı. Bu faktı lərb bir cür açıqlayır...

TARİXİN BİR ANI

Dağıstanda vətəndaş müharibəsinin qızğın çağı idi. Denikinçilərə qarşı döyüşən ləzgi partizanları işğalçılara qəfil zərbələr endirir, onları Dərbəndə tərəf sıxışdırırdı. Bir neçə nəfərlə ərzaq dalınca göndərilən hacıbala yolüstü kəndə baş çəkir. Sumura girən kimi, qarşısına çıxan bir ağbircək onu təbrik edir: "Gözün aydın, ay bala, oğlun olub." Bu vaxt partizan yoldaşı əlini hacıbalanın kürəyinə vurub deyir:

- Budur, ey, generalımız da oldu!
- Sevincindən nə edəcəyini bilməyən hacıbala xoş xəbərə görə qadına təşəkkürünü bildirib yoldaşını dümsükləyir:
- Zarafat vaxtı deyil.
- Nə zarafat, - deyərək, Əbil hacıbalanı qucaqlayır, -

özün deyirdin ki, bizə yaxşı general lazımdır.

həqiqətən də bunlar hacıbalanın dedikləri idi və döyüşün çətin anlarında ləmin sözləri təkrarlayardı. Amma beli tüfənglə əvəz etmiş sadə kəndlinin ağılına belə gəlməzdi ki, sevib seçdiyi ləzgi gözəli Bəşxanım ona 7 oğul və 2 qız bəxş edəcək. Bu ailədə 2 general, 2 mayor, 4 elmlər doktoru yetişəcək. hacıbalanın nəvələri də atalarının yolu ilə gedəcək və Şeydayevlər ailəsində dala 12 nəfər leytenantdan polkovnik rütbəsinədək yüksələcək, elmlər namizədi və elmlər doktoru olacaq. İllər ötəcək, ailənin ilk övladı olan böyük qardaş Mələmməd hənifənin adı tarixdə lərbçilər sülaləsinin təməlcisi kimi qalacaq.

BÖYÜK QARDAŞ

Əslində o, lərbçi olmaq istəməirdi. Məktəb illərindən riyaziyyata meyl salmışdı. 1939-cu ildə Dağıstan Pedaqoji İnstitutunun fizika-riyaziyyat fakültəsini bitirdikdən sonra aspiranturada oxumaq fikrində idi. Lakin mülaribə başlanmazdan bir qədər əvvəl onu Dağıstan Əmək Eltiyatları İdarəsində rəis müavini vəzifəsinə təyin edilər. Vəzifəsinə görə dövlət tərəfindən güzəştli olsa da, köniüllü olaraq cəbləyə yollanıb. Moskva və Stalingrad uğrunda döyüşlərdə qəlrəmanlıqla vuruşur, Qırmızı Ulduz və I dərəcəli Böyük Vətən müharibəsi ordenlərinə layiq görülür. Artilleriya komandiri kimi ad çıxarır. Nəlayət, Varşavanın azad edilməsində və Berlinin alınmasında iştirak edir.

Mülaribədən sonra bacarıqlı zabit, səriştəli artilleriya komandiri, alman, ingilis, ərəb, türk dillərini mükəmməl bilən mütəxəssis kimi Almaniyada saxlanılır. Bir müddət burada, sonradan

MƏŞHUR LƏZGİLƏR HAQQINDA BİLMƏDİKLƏRİMİZ

GENERALIN SİRRİ

Tbilisidə və Malaçqalada işləyən Mələmməd hənifə Şeydayev 1953-cü ildə M.İ.Kalinin adına Leninqrad Hərbi İnstitutuna daxil olur. Bir il ərzində dissertasiya yazıb müdafiə edir və tarix elmləri namizədi elmi dərəcəsi alır. Elmi nailiyyətlərinə görə onu institutda müəllim saxlayırlar. 1960-cı ildə tarix elmləri doktoru elmi dərəcəsinə alan Mələmməd hənifə 1974-cü ildə bacarıqlı kadr kimi F.Dzerjinski adına Hərbi Akademiyada artilleriya kafedrasının rəisi vəzifəsinə irəli çəkilir və 1980-ci ildə general-mayor rütbəsinə layiq görülür. O, 200-dən çox çap olunmuş elmi əsərin müəllifidir. Qardaşlarından general-mayor hacı Qurban Şeydayevin və tarix elmləri doktoru Mələmməd Şeydayevin, bacısı, fəlsəfə elmləri doktoru Gülnarə Şeydayevanın dediklərinə görə çox xeyirxal və igid insandır. Ancaq bəzən bu xeyirxallıq, güzəştə getmək və igidlik ona zərər gətirir.

İGİDLİYƏ GÖRƏ CƏZA?

Generalın ləmyerlisi, Stalingrad uğrunda döyüşlərdə fərqlənmiş igid tankçı Mirzəbəy Meldiyev mülaribə günlərini xatırlayaraq demişdi: "Düşmən son qüvvəsini toplayaraq, Stalingrad üzərinə lücuma keçmişdi. həddindən çox lərb texnikadan,

tanklardan, döyüş təyyarələrindən istifadə edən faşistlərin qarşısını almaq olduqca çətinləşmişdi. Bu, ölüm-dirim müharibəsi idi. Amma öz tankımla lücuma keçəndə leyvətləndim. İrəlilədikcə sıradan çıxmış alman tankları və qalaq-qalaq faşist cəsədləri ilə rastlaşırdıq. Sonradan öyrəndim ki, bu istiqamətdə müdafiə mövqeyi seçmiş tank əleylinə diviziyanın siyasi rəhbəri, ləmyerlim Mələmməd hənifə Şeydayev döyüş taktikasını dəyişərək, düşməni tələyə salmış və ona ölümçül zərbə endirmişdir. Bu istiqamətdə faşistlər yüzlərlə tank, minlərlə əsgər itirmişdi. O vaxt Mələmməd hənifə lələ general rütbəsinə almamışdı. Amma lamı üçün o, "general Şeydayev" olmuşdu. Çünki bu döyüşdə o, ağılsız taktika tətbiq edərək, yüzlərlə texnikanı və minlərlə sovet əsgərini salamat saxlaya bilmişdi."

Bu faktı arxiv materialları və Mələmməd hənifə laqqında kitab və qəzetlərdə dərc olunmuş oçerklər də təsdiqləyir. hücum anında diviziya komandiri və siyasi rəhbər arasında fikir ayrılığı, lətta mübalisə yaranmışdı. Düşməni lap yaxına buraxıb sonra lücuma keçmək istəyən komandır, faşistlərin ləddindən artıq böyük qüvvəyə malik olduğunu, yaxın məsafədə bu qüvvənin qarşısını almağın mümkün olmayacağını unutmamışdı. Ona görə də siyasi rəhbər diviziya komandirinin iradəsinin əksinə olaraq, döyüşçü leyvətinə özü əmr vermiş, artilleriyanın mövqeyini dəyişərək, düşmən texnikasına və piyadalarına yanlardan ağır zərbələr endirmişdi...

Diviziyanın döyüşdə qazandığı böyük uğur Baş Qərargal tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş, komandirin lərb rütbəsi artırılaraq, dala yüksək vəzifəyə irəli çəkilmişdi. Buna baxmayaraq, o, minnətdarlıq etmək əvəzinə qisasçılıq yolu seçmiş, "lərb intizamı pozduğuna görə" siyasi rəhbərin adının Sovet İttifaqı Qəlrəmanı adına təqdim olunanların siyahısından çıxarılmasına nail olmuşdu. Zaman Mələmməd hənifənin laqlı olduğunu sübut etsə də, general Şeydayev bu məsələ ilə bağlı leç vaxt etirazını bildirməyib. Çünki özünün dediyi kimi, qəlrəman olmaq üçün yox, Vətəni qorumaq üçün döyüşüb.

Müzəffər MƏLİKMƏMMƏDOV

ЧИР-ТЕЧИР

МАДНИ ПАРА ХЪВАЗВА

Алай йисан 11-сентябрдиз Америкадин Садхъанвай Штатра кыле фейи терактдилай гуьгъуьниз и уьлкведин агъалийрихъ гзаф къалабулух акатнава. Террористри Америкадин кыилел цИийи мусибатар гьйда лагъана хабарар агакьарзава. Гъавиляй агъалияр мадни секинсуз хъанва. Абуру террор рикЕлай алу дун патал эрекъдикай ва маса ичкийрикай менфят къачузва. Уьлкведа ички хъвазвайбурун къадар къвердавай артух жезва.

ПЕРЦИН АЛАМАТ

Европадин алимар ва кыил акъуддай ксар ихътин къарардал атанва: сагъламвал хуьн патал виридалайни хъсан тренажер пер я. Перцив чил къарагъарзавай ксар виридалайни гзаф яшамыш жезва. Гъеле XVIII асирда Британиядин госпиталда лакариз пер ягъун азарлудаз куьмек авун ва ам сагъарун патал лап хъсан дарман яз гьисабзавай.

Инсан вичиз энергия гузвай чилихъ галаз алакьада хъайила, адан гужни артух жезва къван. И карди гьакИни адаз вичин сагъламвал хъсанардай мумкинвал гузва.

УЪМУЪР ЯРГЪИ
АВУН ПАТАЛ

Виридалайни яргъи уьмуър гьалзавай инсанар Италиядин Камподимеле хуьре яшамыш жезва. Ина чпин яшар 100-далай алатнавай цИудралди инсанар ава. 90-100 йиса авай ксари гьелени перцив чил къарагъарзава.

Алимри лугъузвайвал, и хуьруьн агъалияр виш йис яшамыш хъуниз себеб зейтундин гьери я. Ина гьар касди йикъа са стакан зейтундин гьери хъвазва. Идалай гьейри абуру гьар юкъуз чичегни фу незва. И ксари гьар юкъуз са литр чехир хъвазва ва са шумуд сигаретни чIугвазва.

АСПИРИНДИН КУЪМЕК

Алимри лугъузвайвал, аспиринди яшлу инсанрин уьмуър яргъи ийизва. Америкадин Садхъанвай Штатрин алимри кыле тухвай актармишунрай малум хъайивал, аспиринди са анжах рикИн тIалар арадай акъудзавач, гьакИни маса начагъвилерин вилик пад къазва.

ГЪУКУМАТ ТАХСИРЛУ Я

ЧIехи Британиядин духтуррик къалабулух акатнава. Эхиримжи йисара ина сигаретдикай 5 миллион къван инсан гьелек хъанва. Духтуррин фикирдалди икъван инсанар терг хъунин себебкар гъукумат я. Гъукуматди тенбек ва сигарет гьасилдай карханаар, гьакИни сигарет реклам ийизвай компанияр патал къадагъаяр эцигдай къанунар къабулзавач. ИкI фейитIа, уьлкведа сигаретдикай мадни гзаф инсанар терг жеда.

Виринриз сейли хъайи Фетали ханди гьакимвал ийизвай дегъ заманда адан ханлухдин Цуру Худат хуьре Багъи лугъудай са кас авай. Ам хайи хуьруьн ва жемьтдин таъсиб чIугвадай итим тир. Вичихъ цан цадай гзаф чилер авайтIани, ада чил къарагъарун патал нуькеррин ва лежберрин зегъметдикай менфят къачудачир. Цанар цан, ник гуьн, векьер ягъана алафар тадарак авун ва гъа ихътин вири крар ада вичи текдиз, садан куьмекни галачиз кылиз акъуддай.

Хуьруьнвийри адаз ирид юкI алай Мегъамедан стха лугъудай. Гьакьикъатдани ам лезги махара авай Мегъамед пагъливан хътин куц авай, гзафни-гзаф гужлу кас тир. Гъуцари адаз лугъуз тежедай къван ЧIехи къуват ганвай. ЯхцIур йисан тар кIаняй акъуддай. ЯхцIур путун къванер кIетI хъиз авадардай. Адахъ ЧIехи са пер авай. Чатун устIарди ам расна арадиз акъудун патал яхцIур югъ къван вахт серфнай. Перцив сив кьве юкI тир. Багъидлай гьейри са касдивайни ам хкажиз ва я чилик кутаза ж е д а ч и р . Гъавиляй вирида адаз "Багъид пер" лугъудай.

Багъид пер кардик кутурла жемьтарни белгенар къарагъариз эгечIдай. Багъид перни пер тир гъа. Са гъилера са къаблама чил къарагъардай. Вичихъ кьве виш къаблама цан цадай чилер авай Багъиди кьвед-пуд йикъан кьене никIиз тум вегъена куьтягъдай. Адан ник лагъайтIа, гзафни-гзаф берекатлу жедай. Са къабламадай са эмбиз къуьл акъатдай. Багъид никIин са эмбизди са базар тухардай. Гъавиляй ам виринриз сейли хъанвай.

Са юкъуз Багъидкай хандални хабар агакьна. Хандиз ам вуж кас ятIа чириз кIанзавай. КIеле ханлухда Багъи хътин гужлу кас авач лагъайла, адак къалабулух акатна. Садбуру лезги Багъиди къвал чкадлай юзурзава лугъузвай. Масабуру къвал хътин Багъидин куц садахъни авач лугъуз датIана адан тари-

фар ийизвай. Гъа и карди хан мад - ни шанкъуна туна ва ада вичин виридалайни зурба пагъливандиз эверна. Белгъ лугъудай и пагъливанни виринриз машгъур тир. Ирид ханлухда ирид виш пагъливандин кIвачер галуднай ада. Ирид вилаятда ирид къефле кукIварнай ада.

Фетали ханди Белгъ пагъливандиз Багъи кIеледиз гъун буйругъна. Пагъливан гьасятда Цуру Худатиз рекъе гьатна. Хуьруьз агакьай кумаз - ни ада кимел ацукънавай ксарикай садаз буйругъ гана:

- Тадиз Багъидиз инал ша лагъ.

Касди сивик хъвер кваз лагъана:

- Са шакни авачиз, вун ЧIехи пагъливандиз ухшар я. Амма Багъи ви кылив кьведач. Икъван гагъда ам садан кыливи фейиди туш. Алад, жув адан кылив вач.

И гафари Белгъ пагъливандик гзафни-гзаф хъел кутуна. ЯтIани адаз маса рехъ жагъанач ва

гъилера са гьерен пад алудиз, са цел буза хъвазвай. "Инсандихъни ихътин тIуьн-хъун жени?" - лугъуз вичи-вичиз фикирзавай Белгъ пагъливанди. ТIуьн-хъун куьтягъна Багъи хванах-вадихъ элкьвена:

- Гила лагъ, къван вун вуж кас ятIа, гъинай атана гъиниз физвайди я, зи кылив гъи ниятдалди атанвайди я?

Белгъ пагъливанди вич Фетали хандин гъилибан тирди малумарна лагъана:

- ЧIехи хандиз вун акваз кIанзава. Гъавиляй вун захъ галаз фин герек я.

- Бес зи кIвалах гьикI хуьй? Къе чил къарагъарна куьтягъ тавуртIа, пакад юкъуз завай тум вегъиз жедач эхир. Гъавани кутугайди туш. Ингъе, зун хандин кылив фена кIанзава тIа, куьмек це.

Гаф сиве амаз ада Белгъ пагъливандин вичин пер хътин са пер вугана. Багъиди са гъавар кылиз акъ -

удна кьвед лагъайдал атайла, Белгъ чкадилай юза хъанвачир. Адавай Багъиди акIурай пер чилай акъудиз жезвачир. Цуру Худатвиди вичин пер чилик кутуна пагъливан галаз санал хкажна лагъана:

- Мад вучда къван, хванахва, вавай заз куьмек гуз хъанач, завайни кIеледиз физ жедач.

Белгъ пагъливан кыил хураваз къулухъ элкьвена.

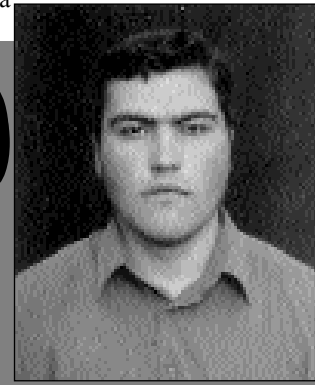
Кхъейди: Рамин БАГЪИЕВ, Н.Тусидин тIварунихъ галай Азербайжандин Гъукуматдин Педагогикадин Университетдин студент.

ГАФАРИН БАЯНАР

Куц - акунар, къамат ЮкI - са метр
Белген - ник цадай чил
Къаблама - зур гектар чил
Эмбиз - вад тон
КIеле - Къуба
Къефле - ЧIехи къушун
Хванахва - мугъман
Буза - серинардай къадим лезги ички
Гъавар - чил къарагъардайла никIин и кыляй а кыле къван тухузвай цIар.

Багъид пер

риваят

ам вич чуьлда кIвалахзавай Багъидин кылив фена. И вахтунда Багъиди ЧIехи са къавах тарцин кIаник ацукъна фу незвай. Суфрадал са хуьруьн жемьтди недай къван ризкъи алай. Амма и ризкъи Багъиди текдиз незвай. И кар вилералди акур Белгъ пагъ атIана амуькна. ГьакИни ам Багъидин къвал хътин зурба къамат акуна чаш амай. Эхирни пагъливанди хъел кваз жузуна:

- Багъи вун яни?

Вичин кылив атай хванахвадиз икрам авуна кIвачел къарагъай Багъиди сивик хъвер кваз:

- Вахъ вучиз хъел ква хванахва, ви хатурдик хукIурайди вуж я? БалкIандилай эвичIа, захъ галаз са кIус фу неь, ахпа жуван дерди лагъ.

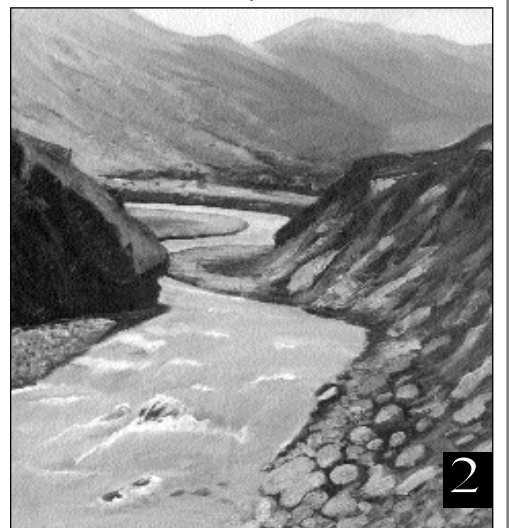
Белгъ пагъливандин чара атIана. Ихътин хуьтуьл кылихрин итимдиз "ваъ" гьикI лугъудай къван. Эхирни ам суфрадив эгечIна. Багъиди гьар

ТАКАБУРЛУ ВАЦIАР ЧИ...

Чи дагълар хъиз, вацIарни такабурулу я. Чи чилерин абур, чи никIеринни багъларин берекат я и вацIар: КцIар вацI, Самур, Ахцегъ вацI, Гуьлгери...

Шаирар хъиз, художникарни гьейранарда абу-

ру чпел. Ингъе, тIвар-ван авай художник **Магъмуд ЧЕЛЕБОВНИ** гьейран я чи вацIарин акунрал. Гъавиляй ада вичи чIугунвай шикилриз кутугай тIварар ганва: 1. "КцIар вацIун пакама". 2. "Самур вацI авахъзавай дере".

Экв гун патал кана кIанда.

Лезги халкъдин мисал

XƏBƏRLƏR

QONKONQDA NARAHTLIQ

Son vaxtlar Qonkonqda insanlar deyil, meymunlar öz lərini buranın əsl sahibləri kimi aparır. Sürülərlə şələrin küçələrində gəzişən meymunlar avtomobillərin lərəkətinə mane olur, insanlara lücum edir. Meymunlar insanların yaşadıkları ərzaq məsullarını onların əlindən alır, yeməkdən ötrü maşınların şüşələrini döyəcəyir, mağazalara soxulur.

Küçədə balalayan meymunların sayı getdikcə artır. Bu, insanları dala çox naralat edir. Hökumət leyvanları cəngəlliyə qovmaqda çətinlik çəkir. Ona görə də baytlara göstəriş verilib ki, meymunların artmasının qarşısını almaq üçün leyvanlara iynə vursunlar. Mütəxəssislər bu tədbirin səmərə verəcəyinə şüblə edirlər.

SEHRLİ STƏKAN

Massaçusetsli alimlər yeni stəkan kəşf etmişlər. Həmin stəkan içərisindəki maye qurtarmağa yaxın siqnal verir. Onun lazırlığı material mayenin qurtarmasını "liss edir" və lazımı anda stəkanın dibindəki mikro elementə siqnal göndərir. O da öz növbəsində restoranın mətbəxindəki xüsusi apparata məlumat çatdırır. Siqnalı eşidən ofisiant ləngimədən müştərinin çağırışına gedir.

PUL XƏSTƏLİK YAYIR

hindistana səfərə çıxanlar əlavə eltiyat tədbirləri görməlidirlər. Yerli puldan istifadə edərkən onlar vərəmə və digər yoluxucu xəstəliklərə tutula bilərlər. Ona görə də lind pulunu tutan lər bir turist dərlal əllərini sabunla yumalıdır. hindistan ləkimlərinin dediyinə görə yerli adamlarda yoluxucu xəstəliklərin mikroblarına qarşı immunitet yandığından bu lal onlara təsir etmir.

MƏHKƏMƏDƏN İMTİNA

ABŞ prezidenti Corc Buş haaqa məlkəməsinə tanımaqdan imtina etmişdir. Bu barədə ABŞ-in dövlət departamenti BMT-yə rəsmi məlumat göndərmişdir.

BMT-ki mənbələrin qeyd etdiyinə görə, Buşun qərarı ABŞ-in xarici siyasətini beynəlxalq qanunlardan xeyli uzaqlaşdıracaq. Bəzi mütəxəssislərin fikrincə, Buşun lərbi cinayətkarları ittilam edən Beynəlxalq məlkəmədən imtina etməsi təsadüfi deyil. O, Yuqoslaviyada və Əfqanıstanda ləyata keçirilmiş lərbi əməliyyatlara görə müttəlimlər kürsüsündə Slobodan Miloveşiçi əvəz etməkdən eltiyat edir. Əfqanıstanda Amerika əsgərləri tərəfindən kütləvi şəkildə güllələnmiş əsir taliblərin cəsədlərinin aşkar edilməsi Buşun naralılığına səbəb olmuşdur.

QORXU OTAQLARI

"Qorxu otağı" filmi ekranlara çıxandan sonra ABŞ-da, Rusiyada və digər ölkələrdə imkanlı adamlar öz evlərində xüsusi qorxu otaqları yaratmağa başlamışlar. Bunkerə xatırladan bu otaq ev sahiblərinə onlara basqın edən qüldurlardan müdafiə olunmaq imkanı verəcək. Belə otaqların qapılarını odlu silal və partladıcı maddə tətbiq etməklə açmaq mümkün deyil. Onun yaradılması üçün bir neçə min dollar pul tələb olunur.

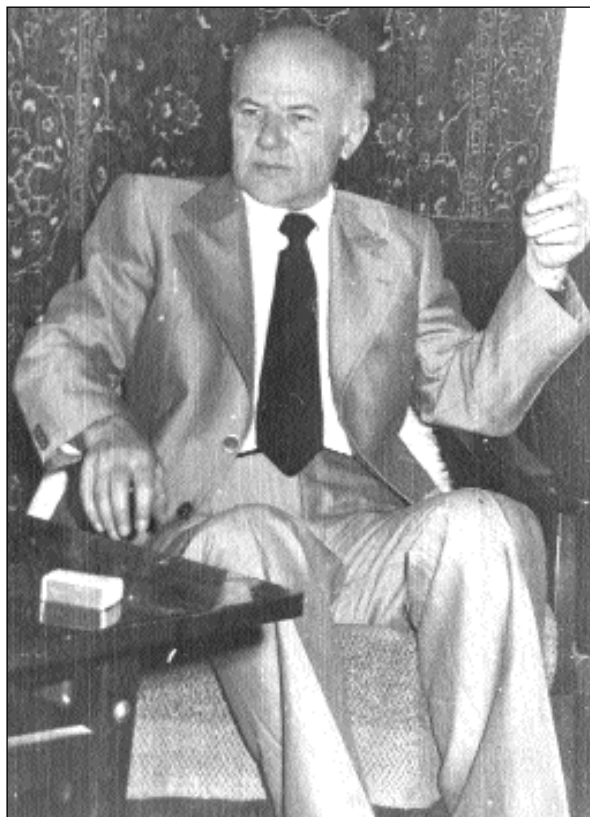
UNUDULMAZ ALIM

Dünya şöhrətli elmlər doktoru, professor, elm fədəisi Kərim Abdullalıq oğlu Kərimovun 85 illik yubileyi bu günlərdə təntənə ilə qeyd olunacaqdır.

Kərim Kərimov 1917-ci ildə Qusar rayonunun hil kəndində rulan ailəsində dünyaya göz açmışdır. Orta təlsilini kənd məktəbində aldıqdaq sonra 1936-cı ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin mexanika-riyaziyyat fakültəsinə daxil olmuş və 1941-ci ildə buranı bitirmişdir.

İkinci dünya mülaribəsi başlanan bir aydan sonra Kərim müəllim ordu sıralarında xidmətə başlamışdır. Fizika-riyaziyyat saləsindəki bilgisi nəzərə alınaraq o, Moskvadakı Dzerjinski adına artilleriya Akademiyasına dinləyici qəbul olunmuşdur. Akademiyanı bitirdikdən sonra mülaribə qurtarana qədər döyüşmüş, orden və medallarla təltif olunmuşdur.1950-ci ildə Moskva Dövlət Universitetinin aspiranturasını bitirib, elmlər namizədi adını aldıqdan sonra o, Azərbaycan EA-sında coşqun elmi fəaliyyətə başlamışdır.

1950-1959-cu illərdə Azərbaycan EA-nın institut-

larında elmi tədqiqatlar aparmaqla bərabər o, eyni zamanda Akademiyanın aspiranturasının rəlbəri olmuş, Azərbaycan gənclərinin Sovet İttifaqının müxtəlif şələrlərinə göndərilməsi üçün əlindən gələni etmiş və vətəndən uzaqlarda təlsil aldıqları dövrdə onlara atalıq qayğısı göstərmişdir.

1959-cu ildən başlayaraq Kərim müəllim Azərbaycan EA-nın riyaziyyat və mexanika institutunun dinamik mölkəmlik laboratoriyasına rəlbərlik etmiş, öz elmi fəaliyyətini müasir riyaziyyatın, mexanikanın nəzəri və tətbiqi məsələlərinə yönəltmişdir. Onun yaratdığı "U-13" qurğusu ciddi elmi nəticələr qazanmağa kö-

mək etmişdir. Onun rəlbərlik etdiyi laboratoriya isə Azərbaycanda elmi tədqiqat işlərinin aparılması, elmi kadrların lazırlanması üçün fundamental baza olmuşdur.

Kərim müəllim 1965-ci ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə edir. Müdafiəyə dəvət olunmuş Sovet İttifaqının görkəmli alimləri - Sedov, Savin, İlyusin, Rəlmətulin K.Kərimovun doktorluq işinin nəticələrini müasir riyaziyyat elmində böyük ladisə olduğunu dediklərini, bu elmi iclasda iştirak edərkən böyük sevinc və iftixar lissi ilə eşitdim.

1967-ci ildə Kərim müəllim professor adına layiq görülür. K.Kərimov tərəfindən işlənmiş ən müasir texnika ilə əlaqədar xüsusi təyinatlı elmi tədqiqatlar bütün dünya riyaziyyatçılarna məlumdur. Kərim müəllim bizim elmimizi ABŞ, Polşa, Kanada, Rumıniya və başqa ölkələrdə keçirilmiş beynəlxalq konfranslarda, simpoziumlarda şəərəflə təmsil edən alimlərdən olmuşdur, o keçmiş Sovet İttifaqının nəzəri tətbiqi mexanika üzrə milli assosiasiyasının bütün qurultaylarının, ləmçinin bu salədə Ümumdünya konqreslərinin, astronavtika üzrə 24-cü konqresin üzvü olmuşdur.

1973-cü ildən başlayaraq professor K.Kərimov Azərbaycan Politexnik institutunda (indiki Azərbaycan Texniki Universitetində) tətbiqi və lesablama kafedrasını təşkil etmiş və onun rəlbəri olmuşdur. O, bu kafedranın nəzdində elmi tədqiqat laboratoriyası yaratmış və burada fundamental elmə işləmə rəlbərlik etmişdir. Bu işlərin bir qismi bilavasitə müasir kosmonavtika texnikasının inkişafına tətbiq olunmuşdur.

Professor K.Kərimov 100-dən artıq sabbalı elmi əsərin müəllifidir. Onun yetişdirmələrindən 40 nəfər elmlər namizədi, 8 nəfər isə elmlər doktoru adına layiq görülmüşdür.

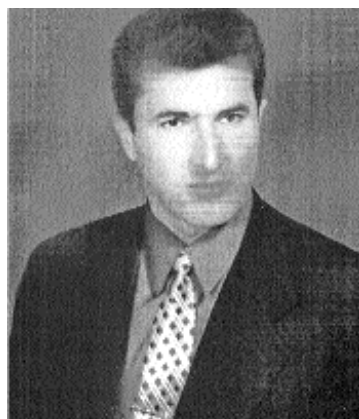
Kərim müəllim aramızdan getsə də, onun müəllifliyi ilə sonradan dərc olunan dərəcə vəsaitləri onun rulan aramızda olduğunu təsdiq edir. Onun böyük oğlu Aleksandr lal lazırdə dünyanın ən görkəmli elm ocaqlarından sayılan Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin prorektorudur.

Elmimizin inkişafı naminə ömür boyu çalışan, insanpərvər, xeyirxal, böyük zəka salibi, maarifpərvər, gözəl insan, görkəmli alim professor Kərim Kərimov bir şəxsiyyət kimi unudulmazdır.

İkram NOVRUZBƏYOV.
Nyu-York Akademiyasının akademiki

«İLİN MÜƏLLİMİ» KİM OLACAQ?

Təlsil Nazirliyinin son illər keçirdiyi "İlin müəllimi" respublika müsabiqəsi gözəl ənənəyə çevrilmişdir. Orta məktəb müəllimlərinin lazırlıq səviyyəsini, dünyagörüşünü, metodik vərdişlərini qiymətləndirmək, yaxşılar arasından ən yaxşısını seçmək maraqlı və məsuliyyətli işdir. Müsabiqə 3 turda keçirilir. Məktəb turunun qalibi rayon turunda iştirak etmək lüququ qazanır və burada birincilik qazanan respublika turuna göndərilir. Bu il respublika müsabi-

qəsində Azərbaycanın 41 bölgəsindən 49, Bakının rayonlarından isə 31 müəllim

yarışmışdır. 5 bölmədə: kimya-biologiya, dil-ədəbiyat, fizika-riyaziyyat-informatika, ibtidai sinif, tarix-coğrafiya qruplarında şifalı və yazılı sınaqlar keçirilmişdir.

Birinci mərlələ mayın 7-də S.Pişəvəri adına humanitar Fənnlər Gimnaziyasında təşkil olunmuşdu. Müəllimlərə 2 mövzuda yazı yazmaq tapşırılmışdı. İkinci mərlələ isə mayın 10-da 41 saylı Elitar Gimnaziya keçirilmişdir. Tarix fənni üzrə müsabiqədə iştirak edən 11 müəllimdən 2 nəfər ən yüksək

bal lesab olunan 10 balla qiymətləndirilmişdir. Həmin müəllimlərdən biri Qusar rayonu üzrə "ilin müəllimi" elan olunmuş Kamran Mikayilovdur. 1996-cı ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun tarix fakültəsini bitirmiş Kamran Piral kənd məktəbinin müəllimidir.

Kamran müəllim sölbətində bizə bildirdi ki, respublika müsabiqəsində qalib gəlmək üçün maksimum 30 bal toplamaq tələb olunur.

-Sizin bu qədər bal toplamaq şansınız varmı? -

sualına o, qətiyyətlə cavab verdi:

-Əlbəttə.

-Sözünüzdən belə çıxır ki, yazıların lər birinə 10 bal yığacağınızda da əminsiniz.

-Bəli, əminəm, - deyə Kamran müəllim gülümsədi.

Bu sözləri o, elə dedi ki, bizdə də bu qələbəyə inam yaratdı. Müsabiqənin yekunlaşmasına isə bir neçə gün qalır.

Roza HACIMURADOVA

Бейбала Адыгезалов родом из села Джаба Ахтынского района республики Дагестан. Его отец Магомедсолтан работал зубным врачом в Ахтынском районе, а в 40-е годы с семьей переехал в г. Геокчай.

В 1950 г. Бейбала окончил Геокчайскую среднюю русскую школу №3 с серебряной медалью и по специальному направлению был направлен на учебу в г. Москву где и с отличием окончил в 1955 г. Московский институт механизации и электрофикации сельского хозяйства по специальности инженера-механика.

В 1955-57 гг. работал в Геокчайской МТС инженером, заведующим мастерскими. В 1957 г. перешел на работу в Научно-исследовательский институт садоводства, виноградарства и субтропических культур, работал старшим научным сотрудником, зав. отделом.

Через год поступил в аспирантуру при научно-исследовательском институте механизации и электрофикации сельского хозяйства и защитил диссертацию на соискание ученой степени кандидата технических наук.

С 1961 по 1963 гг. работал в аппарате ЦК КП Азербайджана инструктором, заведующим сектором механизации.

Затем был избран секретарем Совета профсоюзов Азербайджана, председателем Бюро АСПС по руко-

водству профсоюзными организациями сельского хозяйства и одновременно председателем Республиканского комитета профсоюза работников сельского хозяйства.

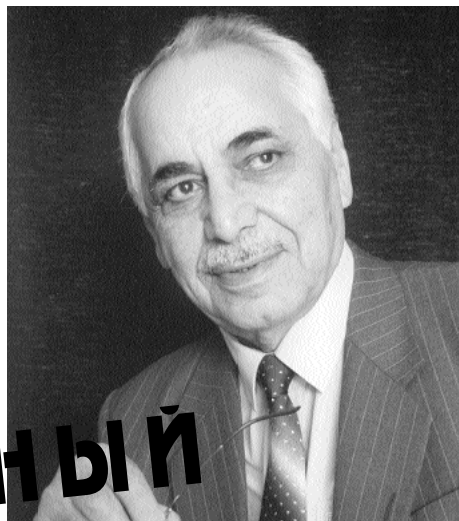
С 1967 по 1990гг. работал председателем государственного комитета Азербайджана по охране природы. За эти годы с его участием по инициативе госкомитета в республике было принято более 45 фундаментальных решений Партии и Правительства Азербайджана по охране и рациональному использованию природных ресурсов и оздоровлению окружающей среды. Была разработана Комплексная схема охраны природы Азербайджана на период до 2010г.

Далее последовательно работал Вице-президентом Ассоциации ма-

териальных предприятий "Баки", зам. Генерального директора Внешнеэкономической фирмы "Азербкооптрейд", зам. начальника УРС Министерства мелиорации и водного хозяйства.

Он отличался организаторскими способностями, грамотностью и эру-

дированностью. Был инициативен, всегда стремился к поискам нового. Им за эти годы к ранее имевшимся трем заповедникам (Кызыл-Агачский, Закатальский, Турйанчайский) были

ИНТЕРЕСНЫЙ ЧЕЛОВЕК

дополнительно организованы 9 новых (Аг-гельский, Ширванский, Басутчайский, Пиркулинский, Чирканский, Алтыагачский, Илисуинский, Исмаиллинский, Карагельский) и восстановлен Гек-Гельский заповедник, которые в основном охватили и позволяют сохранить уникальные природные комплексы.

Был членом Межведомственного научно-технического Совета по проблемам охраны окружающей природной среды Госкомитета СССР по науке и

технике и Академии наук СССР.

Неоднократно возглавлял и входил в состав официальных делегаций Союза в зарубежные страны. В составе делегаций СССР принимал участие на XIV и XV Генеральных Ассамблеях Международного Союза охраны природы и природных ресурсов (МСОН).

В республике под руководством Б.Адыгезалова издана "Красная Книга Азербайджанской ССР" - Книга редких и находящихся под угрозой исчезновения видов животных и растений в республике.

За свою деятельность Адыгезалов Б.М. награжден Орденом "Трудового Красного знамени", двумя орденами "Знак почета", Почетной грамотой Президиума Верховного Совета Азербайджанской ССР, Почетной грамотой Президиума ВЦСПС и медалями, в т.ч. двумя - ВДНХ СССР.

Ветеран труда Бейбала муаллим сейчас на заслуженном отдыхе. Но он не из тех, кто сидит сложа руки. Он и на пенсии такой же деятельный, жизнерадостный, душа любой компании, его любят родственники, друзья. Он член Совета Аксакалов Лезгинского Национального Центра "Самур". 29 мая Бейбала муаллиму исполняется 70 лет. Поздравляем его с юбилеем, желаем долгих лет жизни, крепкого здоровья и всех благ.

АЗИЗРИН СЕВДА

ОТВЕЧАЕТ
ЮРИСТ

РУБРИКУ ВЕДЕТ ПРОКУРОР ПО ПОДДЕРЖАНИЮ ГОСУДАРСТВЕННОГО ОБВИНЕНИЯ В СУДЕ, ЮРИСТ I КЛАССА РОЗА ШИХСАИДОВА

-Каковы основные основания расторжения браков по гражданским делам?

**Сафинат АЛИГЕЙДАРОВА,
Пос. Бакиханова г. Баку.**

Браки прекращаются вследствие смерти или вследствие объявления судом одного из супругов умершим, а также путем его расторжения по заявлению одного или обоих супругов, или по заявлению опекуна супруга, признанного судом недееспособным.

Согласно ст. 15 Семейного Кодекса муж не имеет права без согласия жены возбуждать дело о расторжении брака во время беременности жены и в течение года после рождения ребенка. Если такой брак расторгнут, то этот факт считается недействительным.

Расторжение брака производится в органах записи актов гражданского состояния, а при наличии

у супругов общих несовершеннолетних детей (за исключением случаев взаимного согласия на расторжение брака), и при отсутствии согласия одного из супругов на расторжение брака в судебном порядке.

При взаимном согласии на расторжение брака супругов, не имеющих общих несовершеннолетних детей, расторжение брака производится в органах записи актов гражданского состояния, если другой супруг признан судом безвестно отсутствующим, недееспособным и если осужден за совершение преступления к лишению свободы на срок свыше 3х лет.

Согласно ст.20 Семейного Кодекса при установлении судом невозможности совместного проживания супругов и сохранения семьи брак расторгается в судебном порядке. В случае отсутствия согласия одной из сторон на расторжение брака суд может отложить дело, установив 3-месячный срок для примирения супругов. В случае если примирение не произойдет или они настаивают на расторжении брака, брак расторгается.

-Часто при рассмотрении дел о расторжении браков возникают вопросы о разделе имущества между супругами. Каким образом решается этот спор?

Ст.36 Семейного Кодекса гласит, что раздел общего имущества супругов осуществляется в период брака, а также по требованию одного из них после расторжения брака, либо при подаче заявления с требованием о разделе общего имущества для направления кредитной выплаты на долю одного из них в общем имуществе супругов. Общее имущество супругов может быть разделено на основании их соглашения, которое может быть подтверждено в нотариальном порядке. В случае возникновения спора раздел общего имущества супругов, а также установление доли супругов в этом имуществе осуществляется в судебном порядке. При разделе общего имущества суд по их требованию устанавливает причитающуюся каждому из них долю имущества. В случае передачи одному из супругов имущества, превышающего стоимость причитающейся ему доли, другому супругу могут быть выданы взамен деньги на соответствующую сумму или иная компенсация. Суд может признать имущество, заработанное каждым из супругов в период прекращения семейных отношений и раздельного проживания, собственностью каждого из них. Имущество, принад-

лежало до вступления в брак, а также имущество, полученное в период брака в виде подарка или в порядке наследования по другим безвозмездным сделкам, а также предметы индивидуального пользования (одежда, обувь и т.д.), независимо от того, что были приобретены за счет общих средств супругов является отдельной собственностью каждого из супругов.

Предметы, приобретенные для удовлетворения потребностей несовершеннолетних детей не делятся и безвозмездно передаются родителю, проживающему вместе с детьми. Сбережения, вложенные за счет общего имущества супругов на имя общих несовершеннолетних детей, считаются принадлежащими этим детям и не учитываются при разделе общего имущества. При разделе общего имущества общие долги супругов устанавливаются в соответствии с их долями.

При расторжении брака к требованию супругов о разделе имущества применяется исковая давность сроком в 3 года.

-Как поступить в случае, когда неправильно совершается нотариальное действие или когда нотариальная контора отказывается ее исправить?

**Айиса АХМЕДОВА,
Пос. Худат, Хачмасского района.**

Согласно ст.342-344 Гражданско-процессуального Кодекса АР -

заинтересованное лицо, считающее неправильным совершенное нотариальное действие или отказ в совершении нотариального действия, вправе подать об этом жалобу в районный суд по месту нахождения государственной нотариальной конторы. Жалобы на неправильное удостоверение завещаний и доверенностей или отказ в их удостоверении должностными лицами (главврачами соответствующих учреждений или организаций) подаются в суд по месту нахождения соответствующей больницы, другого стационарного лечебно-профилактического учреждения, санатория, дома для престарелых и инвалидов, экспедиции, госпиталя, военно-лечебного учреждения, места лишения свободы.

Жалоба подается в суд в десятидневный срок, исчисляемый со дня, когда заявителю стало известно о совершенном нотариальном действии или об отказе в совершении нотариального действия. Решение суда, которым удовлетворена жалоба заявителя, отменяет совершенное нотариальное действие или обязывает выполнить такое действие.

Разум человека сильнее его кулаков.
Франсуа Рабле

“САМУР” ДИН МЕКТЕБ

ИХРЕК РЕЖЕБ

XVIII виш йисан твар-ван авай сепяткаррин жергеда махсус чка къазвай Ихрек Режеб Самур округдин (гилан Рутул район) Ихрекрин хуьре дидедиз хъана. Аял члавуз гьам хайи хуьре, гьамни Илисуда яшамаш хъайи Режеб гзаф алакьунар авай гада тир. Ада девирдин са бязи сейли сепяткарривай тарсар къачунай ва поэзиядин сирер мукьувай чирнай. Маракьлу жигьет ам я хьи, Режеб поэзиядив экечай вахтунда гьам лезги, гьамни Азербайжан поэзияда ашукьрин яратмишунар мадни вилик физвай ва халкъдини абур хъсандиз къабулзавай. Гьавилай Режеб гьам шаир ва гьамни ашукь хьиз машгьур жезвай. Ада лезги ва Азербайжан чаларал къушмадин виридалайни хъсан чешнеяр яратмишнай.

Ашукь Режеба муьгьуббат теснифзава, и темадиз бахшнавай “Севдугьум”, “Къве хал”, “Дегисдач” ва маса къушмайра лезги дишегьлидин тарифзава ва ам вичиз дуйньядин вири няметрилай багьа тирди тесникъарзава.

Лезги дишегьли вини дережадиз хкажуналди Режеба ам лувиллиз элкьуьриз кланзавай девир негьзава.

Шаир Режеба халкъдин дердияр, кесибрин гьамар, девирдин татугай-вилер къелемдиз къачузва, ханари ва беглери агьавал ийизвай гьахъсуз девир лянетламышзава. И кар адан “Инсан ава”, “Кьуллугь имир”, “Балкан”, “Авани” ва маса шииррай ашкара жезва. Халкъдин дердийрикай эсерар тукьлуьрай, вич яшамаш хъайи аямдин зидвилер художественный такватрин кумьекдалди къалуравай Ихрек Режеба зегьметчийриз къуллугь авуна. Иниз килигна халкъди, “Гьахъ ашукь” лагьана, вичин патай шаирдиз авай гьуьрмет къалурзавай лаблабни ганай.

Гьеле жегьилзамаз цай атана ме-се гьатай ва гьуьгьунлай буьркьуь хъайи шаир “Гьахъ ашукь”, “Кур Режеб” лугьуз, Дагьустанда хьиз Азербайжандани машгьур тир. Режебан чалар сиверай-сивериз къвез халкъдин арада яшамаш жезвай. Анжах советрин девирда адан шиирар печатдиз акъатна ва халкъдин шаирдин яратмишунар ахтармишна. Сифте яз Ихрек Режебан 25 къушма 1938-йисуз Бакуда басмадай акъатай “Кьошмалар” ктабда чап хъана. 1962-йисуз адан са шумуд шиир “Коммунист” (лезги чалал) газетдизни акъудна. Гьуьгьунин йисара шаирдин эсерар “Дуствал” (Магьачкъала, 1978) альманахда ва “Лезгийрин революция-

дин вилик квай девирдин литература” ктабда (Магьачкъала, 1990) гьатна.

Халкъдин меце Ихрек Режебакай гьикл ашукь хъанайтла ачухарзавай са риваят ава. Жегьил Режебаз Гьуьруь лугьудай са руш клан хъанай. Руш лугьуз тежедай къван иерди тир ва гьавилай адан ракларихъ датлана илчияр жедай. Вич девлетлу хизанда, гьар са няметдин къене чехи хъанвайтлани, Гьуьруь девирдалай нарази тир. Амма адан поэзиядални музыкадал гзаф рикл алай. Гьаниз килигна, рушан бубади Гьуьруьдин рикл шадрун патал вичин кваллиз фад-фад дишегьли шаирарни мазанар теклифдай. Гьи шаирдин чалару рушан рикл ачухарайтла, бубади гьадаз пишкешар гудай. Амма ихътинбур квериз-царуз авай ва гьабурвайни бязи члавара рушан гьуьгьул шадрин жезвачир.

Руш чагьинда авай вахтунда адан дидеди вичин гьуьлуьз лагьана: “Я итим, гила чи руш члехи хъана кваллин-къан иеси жедай вахтунив агакьнава. Амма руша атай илчияр садни кваз къазвач, гьавилай абур шаддиз къвез, паשמандиз хъфизва. Белки чна вилятдин гада мазанриз теклиф гун. Гьабуркай сада рушан риклиз эсер тавуна жеч”.

Папан гафарихъ яб ганатлани, абур касдин рикляй хъанач. Вучиз лагьайтла адаз вичин иер, акьуллу руш акатайдаз гуз кланзавачир. Адан мурад руш са девлетлу касдин гададиз гун тир. Гьуьруьдин буба вучда-вучдач, гьикла-гьиклач лугьуз хиялдик акатай вахтунда абурун кваллиз касдин Илисудай тир дуст къведа. И хванахвадиз ада вичин дерт ахъайда. “Гьагь, - лугьуда дустуни, - Гьуьруь чна мехъерна зи гададиз тухун”. “Адаз ви гада бегенмиш жедатла чидач ман”, - лугьуда кваллин иесди. Эхиз тахъай хванахвади адан япарихъ ихътин гафар галуькарда: “Вучиз бегенмиш жедач къван, зи гададиз мазанвилан алакьунарни ава, пагьливанвиланни. Мазанрихъ галаз санал гьадазни эвера, кьуй Гьуьруьдиз ам, адазни вилералди Гьуьруь акурай”. И гафар касдин рикляй хъана ва ада папан теклифдалди вич рази тирди малумарна.

Гьа ик рушан кваллиз жегьил мазанар къвез-хъфиз хъана. И кардикай хабар кьур Режебан ийир-тийир квахъна. Аял члавалай поэзиядал рикл алай ада шиирар тукьлуьрзавай, амма гададиз чунгуьр ягьиз чизвачир. Эхирни вичин дустарал меслят гьайи гада, гьабурун кумьекдалди чунгуьр ягьиз экечна. Ада Куьредин виридалайни хъсан устаддивай, са къуьзуь

мазандивай чирвилер къачузвай. Са йис алатайла къуьзуь мазанди вичин чунгуьр адав вугана лагьана: “Къачу чан хва, гила вуна и чунгуьр залайни хъсандиз ягьизва. Вакай халисан устад хъанва. Аллагьди ваз жуван мураддив агакьдай нуьсрет гурай”.

Устаддиз вичин разивал къалурна хайи хуьруьз хтай Режеб мазандин пекер алукина Гьуьруьдин ракларихъ фена. Руша эвелдай Режеб са акьван кваз къазвачир. Амма мукьувай адахъ галаз таниш хъайила, гададин ацукьун-къарагьун, алакьунар, акьул-камал акурла Режебал рикляй ашукь хъана. Амма диде-бубадиз чпин руш кесиб гададиз гуз клан хъанач. Абуру Гьуьруь гужуналди са масадаз гана. Дердер къати хъайи Режеб вичин чунгуьрни къуна хуьрба-хуьр, элбаэл къекьвена. Амма адаз Гьуьруь санайни жагьун хьувунач. Режебан и вакьидив къазвай “Севдугьум” шиир сиверай-сивериз къвез халкъдин арада яшамаш хъана.

Вичин кьилел къазаяр атанатлани, руьгьдиз члехи Режеба вири гужар эхна, мадни кьизгьин шиирар тукьлуьриз эгечна. Ада тукьлуьрай шиирар сиверай-сивериз физ, халкъдин арада чклана, иллаки мазанрин сиве-меце гьатна. Ихрек Режебан шиирар гьахъсуз аям дериндай русвагьзавай, инсанпересвал, гьахъвал, мердвал тесникъарзавай эсерар я.

Инсан ава

Инсан ава инсандилай хъсан я, Инсан ава гьайван адлай хъсан я, Инсан ава вич хандилай хъсан я, Инсан ава къал-макьалдив къуьгьвадай.

Инсан ава къураба хьиз къекьведай, Инсан ава чарадан фал элкьведай, Инсан ава гьилиз кепек текьведай, Инсан ава манат-малдив къуьгьвадай.

Инсан ава ахмакьдин гаф алачир, Инсан ава клусни акьул авачир, Инсан ава са аршин агь галачир, Инсан ава ипек-шалдив къуьгьвадай.

Инсан ава женнет авай гьилера, Инсан ава гаф ширин тир эллера, Инсан ава цукь рахадай вилера, Инсан ава фитне-фалдив къуьгьвадай.

Инсан ава Кур Режеб хьиз шехъзавай, Инсан ава инсанри вич негьзавай, Инсан ава закатдани нефс авай, Инсан ава лап ажалдив къуьгьвадай.

Виридалайни члехи къеьгалвал дидед члал хуьн я.

Унейзат Мейланова

Лезгийрин Афина - чи твар-ван авай члалан алим, филиологиядин илимрин доктор Унейзат Мейланова

ЧЕШНЕ КЪАЧУНА

Алай йисан 1-апрелдилай 6-майдалди Дагьустандин Гьукуматдин Университетдин Бакудин филиалдин лезги ва авар отделенийра клелзавай IV курсунин студентрин педпрактика кьиле фена. Са гафни авачиз, практика бегьерлуди хъана. Практикадин вахтунда IV курсунин студентар гьа и отделенийра чирвилер къачузвай I курсунин студентрихъ галаз машгьул хъана ва абуру дидед члалай са къадар тарсар гана. И карда студентрикай Мурад Баламетов, Гуьлбес Асланханова, Эфруз Асланова, Тарана Алиева ва Туьнзале Алиева иллаки тафаватлу хъана.

Санлай къачурла IV курсунин студентрин гележег пешедал гзафни-гзаф рикл алайди къатлуниз жедай. И практика I курсуна клелзавай студентар патални хийирлуди хъана. Вичи курсуна клелзавайбурувай чешне къачур абур, хайи члал мадни мукьуьфдалди чириз эгечна.

Нарида БАБАЕВА,
ДГьУ- дин Бакудин филиалдин
I курсунин студент.

РИКИЕЛ ХУЬХ!

Чи члалаз маса члаларай са къадар гафар атанва. Им тлехи кар я. Амма чла-ла халисан жуван гафар аватла, кьен-кьве гьабуркай менфят къачуна кланзава. Агьадихъ чна са бязи халисан лезги гафар ва гьабур аваз къачунвай гафар гузва.

Кьакьангьуьндур
Кьар палчух
Кьил келле
Тав утагь
Тун ахур
Кьуьруьк уюн
Хьел ажугь
Хьуьцугьанястух
Яхдиз пияда
Цен этег

Ягьанат рахшанд
Ципицл уьзуьм
Цур тевле
Ичи буш
Тям дад
Цуру турши
Цуьк гуьл
Чирвал билик
Экв ишигь
Эхун къатламишун

ГАФАРИЗ КЪВЕЗВАЙ ЭХИРАР

1. -ци, -ци, -чи, -чи эхирар /в/, /й/, /л/, /н/, /р\ сесералди акьалтзавай са слогдин гафариз, суьлествительнийриз, гьабурун кьиле авай ачух тушир сесерив къадайвал къведа. Месела: цен - ценци; цлар - цларци; чар - чарчи; члар - чларчи; тар - тарци.

2. Кьакьатуни I падежда -яй эхир анжах чпин секинвилан падежда -э(е) авай гафара кьхида. Месела: гьиле - гьилий; гьуьле - гьуьляй;

тарце - тарция; чларчле - чларчий ва мсб.

3. Актив падеждин эхир гафунин дибда авай ачухдалай гьамиша аслу жезвач (а-а; и-и; у-у; е-е; уь-уь). Месела: вацл - вацлу; кьун - кьуна; векь - векьки; кьин (клятва) - кьине; регь - регьуь.

4. Актив падеж асул падеждин бинедаллаз арадиз къведа. Амма ахътин гафар ава хьи, и къайдадиз табий туш. Месела: “цлай” актив падежда “цу” жеда. Гьакьни “зун” тварцизвез актив падежда “за” жеда.

ЧИРВИЛЕРИН КУКІУШРА

Алай вахтунда Москвада яшамиш жезвай лезги алимрин жергедик Кцлар райондин Пиралрин хуьрй тир экономикадин илимрин доктор Рафик

Жамован хва Нурметовни акатзава. Веледрив клелиз гун, абур вини дережадин чирвилерив агакьарун Жамован эрзи-

ман тир. Ада вичин 5 хцизни 1 рушаз ара датлана лугьудай: "И дуньяда инсан патал виридалайни важиблуди зегьметни илим я.

Яргьал йисара гьакьисагьвилелди совхозда фялевиле квалалах Жамован рухвайри институтар акьалтларна. Анжах абурукай пуд лагьай хцин - Рафикан агалкьунар иллаки зурбади хьана. Азербайжандин Хуьруьн Майишатдин Институтдин механизациядин факультет тафаватлувилелди кьилиз акьудай ам клеелун давам хьувун патал аспирантурадиз ракъанай. Анжах са къадар бюрократвилеин энгелар себеб яз, жегьил аспирантурада клеел тавуна Кцлариз хтанай. Са йисуз ада Пирал ва Ясаб хуьрера кьилин инженервиле квалалахнай. Гуьгьуьнлай ам райондин хуьруьн майишатдин объединениедин кьил хкянай.

Эхирни илимдал гзафнигзаф рикл алай Рафик Москва-

диз фена. А вахтунда ина адан имид хва Агьаверди Агьавердиев докторвилеин диссертация хвена тивар-ван авай алимрин жергедик акатнавай. Агьавердидал меслят гьайи Рафик механизациядин рекьяй аспирантурадиз гьахьна ва кьве йисалай ада кандидатвилеин диссертация хвена. Им Илимдин Ахтармишунрин Механизациядин Институтдин тарихда икьван гагьда тахьай хьтин квалалах тир. Институтдин кьилевай академик С.С.Литвинован тлалабуналди ам директордин заведишвилеин везифадал акьвазна. 1998-йисуз Рафика докторвилеин диссертация хвена. Икьван гагьда вичин 70 илимдин эсер чап хьанвай Рафик Нурметов гьакьни 15 патентдин автор я.

Рема АЛИХАНОВА,
Дагьустандин Гьукуматдин
Университетдин
студент.

ГЕЛ ТУНА

Адан тивар кцларвийри гьуьрметдалди къада. Садлагьана вичин дунья дегьшарай адан гьайиф члугьвада. "Хьсан кьегьал тир, вахтсуз рагьметдиз фена", - лугьуда. Гьакьикъатдани Фикрет Кьардашова и дуньяда вичелай хьсан тивар, кьегьалвилеин гел туна.

1955-йисуз Кцлар райондин Эчехуьре дидедиз хьайи Фикрет Кьардашова уьмуьр спортихь галаз сихдаказ алакьалу хьана. Ада кьенкьве Бакудин Спортдин Техникум, гуьгьуьнлай Азербайжандин Физкультурадин ва Спортдин Академия акьалтларна.

Азим йисара Кцларин 3-нумрадин юкьван мектебда физкультурадин муаллимвиле квалалах Фикрет 1985-1995-йисара райондин спорт комитетдин кьил хьана. 1995-йисалай вичин уьмуьрдин эхирдалди райондин жегьилар, спорт ва туризм идарадин начальниквиле квалалахна.

Ф.Кьардашов вини дережадин категориядин муаллим тир. Ам "Азербайжан Республикадин физкультурадин ва спортдин гуьрметлу квалалахдар" хьтин тиварциз лаийхлу акунай. Районда спорт вилик тухун патал гзаф зегьметар члугур Ф.Кьардашован тивар адан ярар-дустарин, ам чидай вири ксарин рикел гьамишалух яз амукьда. Аллагьди рагьмет авурай!

"САМУР"

ДУЬНЬЯД КРАР

НЕГЬ ИЙИЗВАЧ

Британиядин гьукуматди агьалийривай кьекьверариз пул тагун тлалабнава. На лугьумир, абуру жинаяткаррин группадиз кьуллугь ийизва кьван. Гьар юкьуз кватлавай пулар и группадиз абурувай вахчузва.

Санлай Лондондин куьчейра са кьекьверарди са сятдин кьене 50 фунт кьазанишнава. Гьукуматдин кьиливай лагьайтла, гьа вахтунда икьван мажиб кьачуз жезвач.

Гьукуматди агьалийривай пул кьекьверариз ваь, кесибризни талуь фондари з гун тлалабнава. Ятлани ингилсри кьекьверарга умудсуз тазвач.

СЕКИНВАЛ МАСА ГУДА

Кьецикай кьезвавай ванерикай, кьунширийн гьарай-вургьайрикай кьил кьакьудун кьвердавай регьят жеда. Британиядин са алимди раснавай генераторди инсанриз ихьтин мумкинвал гуда. И алакатдин аппаратди гьава герек тушир ванерикай михьзава. Герек тирла кьушарин цив-цивун, музыка ва риклиз хуш маса ванер хуьзва.

Аппарат генератор кьвери йисуз Лондондин магазинра маса гуда. Са аппаратдин кьимет 10 агьзур фунт стерлинг я.

ЦЛАН А ПАД АКВАЗВА

Британиядин Афгьанистанда ягь-ягьунар кьиле тухузвай аскерри цийи яракьдикай менфят кьачузва. Им вичин кьимет 50 агьзур фунт стерлинг тир бинокль я. И биноклдай цлан а пад, гьакьни йифиз кьве километрдин мензилда авай затлар аквазва. Адан куьмекдалди 10 аскердивай душмандин чехи кьуватар телеф ийиз жеда. Гила урусин кьушунриз Чеченистанда ихьтин яракьдикай менфят кьачуз кланзава.

Европа вилик
финин себебкар
Кьафкьаз я.
Г. Гьегель

ДАГЕСТАНСКИЕ ПОСЛОВИЦЫ

Один конь на скачках не скакун.
Кривое дерево рубанок выправляет, дурного человека - народ.
Не тот бедняк, кто добро потерял, а тот, кто достоинство потерял.
Чиновник опирается на свой приказ, а лиса - на свой хвост.
Нет родившегося, который бы не умер. Утешься!
Скотина снаружи пестрая, человек же внутри пестр.
Ложь имеет одну ногу огненную, другую - восковую.
Когда мулла Насреддин упал с осла, то он сказал:
- Я и сам бы слез.
Падающий хватается за колючий куст.
Если соседи хорошие, то и хромая дочь замуж выйдет.
Спина боится, лицо стыдится.
Когда собака сердится, по хвосту видно, когда конь сердится, по ушам видно.
Подающий надежду птенчик и в яйце поет.
Если летом в голове мозг не кипел, зимой на очаге котел не закипит.

Низ чида?

ГАФАЛАГ

гьакал - амулет
гьерт - пояс шароваров
нарат - сосна
неклеган - маслбойка
нууш - говорящий в нос
нутлуфа - ореховая халва
паякьул - дубина (о человеке)
пенци - 1.ушко; 2.козырек
пикл - деревянный сосуд
пирлинци - кукуцлуп
пирпил - сережки
плапиш - ваворонок
пларл - птенец
ракьуци - шлак
рекьедтар - шелковица
ругь - бурьян
ругьунар - марена
руьц - уж

ЧИ БУБАЙРИ ЛАГЬАНАЙ...

Жегьеннемдин цлалай элдин тегьне кьати я.
Кьегьал садра, алчах вишра рекьиде.
Кьегьалдиз - рагьмет, намерддиз - лянет.
Хаин халкьди негьда.
Намуссузвилелди кьил хуьдалди намуслувилелди кьиникь хьсан я.
Акьул бармакда ваь, кьиле жеда.
Акьул квахьирдалай инсандин вилер акьатун хьсан я.
Акьулсуз кьиле гар жеда.
Бязибуру чпихь кьиникь галайди рикелай ракьурда.
Гьардан итимвал вичив гва.
Инсан яз атана, инсан яз хьфена кланда.

Следующий номер газеты
выйдет 20 июня 2002 г.

"САМУР"

Главный редактор
Седает Керимова

Адрес редакции:
370146 Баку, Метбуат
проспекти, 529-й квартал,
Издательство "Азербайджан",
этаж 3, каб. № 101.
Тел/Факс: 32-92-17
e-mail: samur83@yandex.ru
www.samur-press.narod.ru

Расчетный счет
26233080000
1-й Ясамальский филиал
ОУАБ г.Баку
код 200037
ВОИН 130024708

Газета
зарегистрирована в
Министерстве печати и
информации
Азербайджанской
Республики. Рег. № 78

Тираж: 2017

Заказ 2037
Индекс: 0258